Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 11 juni 2020*

”Begäran om förhandsavgörande – Immateriell och industriell äganderätt – Upphovsrätt och närstående rättigheter – Direktiv 2001/29/EG – Artiklarna 2–5 – Tillämpningsområde – Bruksföremål – Begreppet verk – Upphovsrättsligt skydd för verk – Villkor – Formen på en produkt är nödvändig för att uppnå ett tekniskt resultat – Hopfällbar cykel”

I mål C-833/18,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Tribunal de l’entreprise de Liège (Företagsdomstolen i Liège, Belgien) genom beslut av den 18 december 2018, som inkom till domstolen den 31 december 2018, i målet

SI,

Brompton Bicycle Ltd

mot

Chedech/Get2Get,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden E. Regan samt domarna I. Jarukaitis, E. Juhász (referent), M. Ilešič och C. Lycourgos,

generaladvokat: M. Campos Sánchez-Bordona,

justitiesekreterare: handläggaren M. Longar,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 14 november 2019,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– SI och Brompton Bicycle Ltd, genom B. Van Asbroeck, G. de Villegas och A. Schockaert, avocats,

– Chedech/Get2Get, genom A. Marín Melgar, abogado,

– Belgiens regering, genom M. Jacobs, C. Pochet och J.-C. Halleux, samtliga i egenskap av ombud,

– Polens regering, genom B. Majczyna, i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: franska.

– Europeiska kommissionen, genom É. Gippini Fournier och J. Samnadda, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 6 februari 2020 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, 2001, s. 10).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan SI och Brompton Bicycle Ltd (nedan kallat Brompton), å ena sidan, och Chedech/Get2Get (nedan kallat Get2Get), å andra sidan. Målet rör en talan om upphovsrättsintrång som väckts mot sistnämnda bolag.

Tillämpliga bestämmelser

Internationell rätt

Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk

3 I artikel 2.1 och 2.7 i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (reviderad i Paris den 24 juli 1971), i dess ändrade lydelse av den 28 september 1979 (nedan kallad Bernkonventionen), föreskrivs följande:

”1) Uttrycket ’litterära och konstnärliga verk’ innefattar alla alster på det litterära, vetenskapliga och konstnärliga området, oavsett på vilket sätt och i vilken form de kommit till uttryck, såsom: … teckningar …; verk av brukskonst; …

….

7) Det är förbehållet lagstiftningen [för skydd av upphovsmännens rättigheter till deras litterära och konstnärliga verk som införts genom Bernkonventionen] i länderna som är medlemmar i Unionen att fastställa tillämpningsområdet för lagar om verk av brukskonst samt om industriella mönster och modeller även som att bestämma under vilka villkor sådana verk, mönster och modeller skall skyddas … För verk, vilka i hemlandet skyddas endast såsom mönster och modeller, kan i annat unionsland krävas endast det särskilda skydd som i detta land tillkommer mönster och modeller, dock att om något sådant särskilt skydd icke förekommer i nämnda land, dessa verk skall skyddas som konstverk.”

WIPO:s fördrag om upphovsrätt

4 Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (WIPO) antog i Genève den 20 december 1996 WIPO:s fördrag om upphovsrätt. Detta fördrag godkändes på Europeiska gemenskapens vägnar genom rådets beslut 2000/278/EG av den 16 mars 2000 (EGT L 89, 2000, s. 6) och trädde i kraft, vad gäller Europeiska unionen, den 14 mars 2010 (EUT L 32, 2010, s. 1).

5 I artikel 1.4 i WIPO:s fördrag om upphovsrätt, med rubriken ”Sambandet med Bernkonventionen”, föreskrivs följande:

”De fördragsslutande parterna skall iaktta artiklarna 1–21 i och bihanget till Bernkonventionen.”

6 I artikel 2 i samma fördrag föreskrivs följande:

”Det upphovsrättsliga skyddet omfattar uttryck men inte idéer, förfaranden, tillvägagångssätt eller matematiska begrepp som sådana.”

Unionsrätt

Direktiv 2001/29

7 I artiklarna 2–5 i direktiv 2001/29 fastställs upphovsmännens ensamrätt till mångfaldigande, överföring och spridning av sina verk.

8 I artikel 9 i samma direktiv, som har rubriken ”Fortsatt tillämpning av andra rättsliga bestämmelser”, föreskrivs följande:

”Detta direktiv påverkar inte bestämmelser om i synnerhet patenträtt, varumärkesrätt, mönsterrätt …”

Förordning (EG) nr 6/2002

9 I artikel 8.1 i rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning (EGT L 3, 2002, s. 1) som har rubriken ”Formgivningar betingade av teknisk funktion och formgivningar för mekaniskt sammanfogande delar”, föreskrivs följande:

”Ett [unions]formskydd kan inte erhållas för sådana detaljer i en produkts utseende som uteslutande är betingade av en teknisk funktion.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

10 Brompton, ett bolag bildat enligt engelsk rätt vars grundare är SI, saluför en hopfällbar cykel som sålts i sin nuvarande form sedan år 1987 (nedan kallad Brompton-cykeln).

11 Brompton-cykeln, vars särdrag är att den kan ha tre olika lägen (hopfälld, utfälld och ett mellanläge som gör det möjligt för cykeln att stå i balans på marken), skyddades av ett, numera utgånget, patent.

12 Get2Get saluför, å sin sida, en cykel (nedan kallad Chedech-cykeln) vars utseende i visuellt hänseende är mycket likt Brompton-cykelns och som kan ha de tre lägen som nämns i föregående punkt.

13 Den 21 november 2017 väckte SI och Brompton talan vid Tribunal de l’entreprise de Liège (Företagsdomstolen i Liège, Belgien) och yrkade att denna domstol skulle fastställa att Chedech-cyklarna utgör intrång i Bromptons upphovsrätt och SI:s ideella upphovsrätt och följaktligen förelägga Get2Get att upphöra med verksamhet som innebär intrång i deras upphovsrätt och att återkalla produkten från samtliga försäljningsställen.

14 Get2Get gjorde till sitt försvar gjort gällande att Chedech-cykelns utseende följer av den tekniska lösning som ska uppnås, vilken är att se till att cykeln kan ha tre olika lägen. Under dessa omständigheter kan ett sådant utseende endast skyddas av patenträtten och inte av upphovsrätten.

15 Kärandena i det nationella målet har genmält att de tre lägen som Brompton-cykeln kan ha, kan erhållas genom andra former än de som formgivaren har gett denna cykel, vilket innebär att dess form kan omfattas av upphovsrättsligt skydd.

16 Tribunal de l'entreprise de Liège (Företagsdomstolen i Liège) har påpekat att varje alster enligt belgisk rätt är skyddat av upphovsrätt när det tar sig uttryck i en viss form och är originellt, vilket innebär att ett bruksföremål, såsom en cykel, kan vara skyddat av upphovsrätten. Även om de former som krävs för att uppnå ett tekniskt resultat inte omfattas av upphovsrättsligt skydd, råder det tvivel i de fall då ett sådant resultat kan uppnås genom andra former.

17 Den hänskjutande domstolen har påpekat att EU-domstolen i domen av den 8 mars 2018, DOCERAM (C-395/16, EU:C:2018:172) som meddelades i ett mål avseende formgivningsrätt, tolkade artikel 8.1 i förordning nr 6/2002 så, att det, för att kunna bedöma huruvida detaljerna i en produkts utseende uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion, ska fastställas att den funktionen är den enda faktorn som har format detaljerna. Det förhållandet att det finns alternativa formgivningar är inte avgörande i detta hänseende.

18 Den hänskjutande domstolen vill därför få klarhet i huruvida en liknande lösning inte ska tillämpas inom upphovsrätten när utseendet på den produkt för vilken skydd söks enligt upphovsrätten, i enlighet med direktiv 2001/29, är nödvändigt för att uppnå en bestämd teknisk effekt.

19 Mot denna bakgrund beslutade Tribunal de l'entreprise de Liège (Företagsdomstolen i Liège) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Ska unionsrätten och i synnerhet [direktiv 2001/29], i vilket bland annat de ensamrättigheter som tillkommer upphovsrättsinnehavare fastställs i artiklarna 2–5, tolkas så, att upphovsrättsligt skydd är uteslutet för verk vilkas form är nödvändig för att uppnå ett tekniskt resultat?

2) Ska följande kriterier tas i beaktande vid bedömningen av huruvida en form är nödvändig för att uppnå ett tekniskt resultat:

– Förekomsten av andra möjliga former som gör att samma tekniska resultat kan uppnås?

– Formens effektivitet för att uppnå nämnda resultat?

– Den påstådda intrångsgörarens avsikt att uppnå detta resultat?

– Förekomsten av ett tidigare, numera utgånget, patent på den process som gör det möjligt att uppnå det tekniska resultatet?”

Prövning av tolkningsfrågorna

20 Den hänskjutande domstolen har ställt sina två frågor, som ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artiklarna 2–5 i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att det upphovsrättsliga skydd som föreskrivs i dessa artiklar är tillämpligt på en produkt vars form åtminstone delvis är nödvändig för att uppnå ett tekniskt resultat.

21 Enligt artiklarna 2–5 i direktiv 2001/29 är upphovsmän skyddade mot mångfaldigande, överföring till allmänheten och spridning till allmänheten utan deras tillstånd.

22 Enligt domstolens fasta praxis består begreppet verk av två delar. För det första förutsätter detta begrepp att det finns ett originellt alster som är upphovsmannens egen intellektuella skapelse och för det andra krävs det att detta skapande kommer till uttryck (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 september 2019, Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, punkterna 29 och 32 och där angiven rättspraxis).

23 När det gäller den första delen följer det av domstolens fasta praxis att det, för att ett alster ska kunna anses vara ett original, både är nödvändigt och tillräckligt att det återspeglar upphovsmannens personlighet, genom att ge uttryck för dennes fria och kreativa val (dom av den 12 september 2019, Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, punkt 30 och där angiven rättspraxis).

24 Det ska i detta hänseende påpekas att det av fast rättspraxis följer att när förverkligandet av ett alster däremot har fastställts av tekniska överväganden, regler eller krav som inte lämnar utrymme för något utövande av en kreativ frihet, ska alstret i fråga inte anses ha den originalitet som krävs för att utgöra ett verk och således för att åtnjuta upphovsrättsligt skydd (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 september 2019, Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, punkt 31 och där angiven rättspraxis).

25 Vad gäller den andra delen, som anges i punkt 22 ovan, har EU-domstolen preciserat att begreppet verk enligt direktiv 2001/29 med nödvändighet innebär att det finns ett alster som kan identifieras med tillräcklig precision och objektivitet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 september 2019, Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, punkt 32 och där angiven rättspraxis).

26 Härav följer att ett alster som uppfyller kravet på originalitet kan åtnjuta upphovsrättsligt skydd även om förverkligandet av alstret har fastställts av tekniska överväganden, under förutsättning att ett sådant fastställande inte har hindrat upphovsmannen från att återspegla sin personlighet i alstret genom att ge uttryck för fria och kreativa val.

27 Det ska i detta hänseende understrykas att kravet på originalitet inte kan uppfyllas av de komponenter i ett alster som endast kännetecknas av sin tekniska funktion, eftersom det bland annat följer av artikel 2 i WIPO:s fördrag om upphovsrätt att det upphovsrättsliga skyddet inte omfattar idéer. Att skydda idéer med stöd av upphovsrätten skulle nämligen innebära att det vore möjligt att monopolisera idéer, vilket bland annat skulle vara till nackdel för den tekniska och industriella utvecklingen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 2 maj 2012, SAS Institute, C-406/10, EU:C:2012:259, punkterna 33 och 40). När dessa komponenters uttryck bestäms av deras tekniska funktion är de olika sätt på vilka en idé kan genomföras så begränsade att idén och uttrycket flyter ihop (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 december 2010, Bezpečnostní softwarová asociace, C-393/09, EU:C:2010:816, punkterna 48 och 49).

28 Domstolen ska därför pröva huruvida den hopfällbara cykel som är i fråga i det nationella målet kan utgöra ett verk som ska omfattas av det skydd som föreskrivs i direktiv 2001/29. Den ska dock beakta att den hänskjutande domstolens frågor inte avser den andra delen som nämns i punkt 22 ovan, eftersom det förefaller vara möjligt att identifiera denna cykel med tillräcklig precision och objektivitet, utan den första delen.

29 I förevarande fall är det riktigt att den form som cykeln har framstår som nödvändig för att uppnå ett visst tekniskt resultat, nämligen att cykeln kan inneha tre lägen, varav det ena gör det möjligt att hålla den i balans på marken.

30 Det ankommer emellertid på den hänskjutande domstolen att undersöka huruvida denna cykel, trots den omständigheten, utgör ett originalverk som är resultatet av en intellektuell skapelse.

31 Såsom det har erinrats om i punkterna 24, 26 och 27 ovan är detta inte fallet när förverkligandet av ett alster har fastställts av tekniska överväganden, regler eller andra krav som inte lämnar utrymme för något utövande av en kreativ frihet eller innebär att utrymmet är så begränsat att idén och uttrycket för idén flyter ihop.

32 Även om det fortfarande finns en möjlighet att välja formen på alstret innebär inte det att alstret med nödvändighet omfattas av begreppet verk i den mening som avses i direktiv 2001/29. För att fastställa huruvida detta faktiskt är fallet, ankommer det på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida de villkor som det erinras om i punkterna 22–27 ovan är uppfyllda.

33 Om produktens form endast styrs av dess tekniska funktion, kan produkten inte omfattas av upphovsrättsligt skydd.

34 För att fastställa huruvida den aktuella produkten omfattas av upphovsrättsligt skydd ankommer det således på den hänskjutande domstolen att avgöra huruvida upphovsmannen, genom detta val av produktens form, på ett originellt sätt har gett uttryck för sin kreativa förmåga genom att göra fria och kreativa val och utformat produkten så att den återspeglar vederbörandes personlighet.

35 I detta sammanhang, och eftersom det endast är den aktuella produktens originalitet som ska bedömas, är förekomsten av andra möjliga former som gör att samma tekniska resultat kan uppnås, även om den gör det möjligt att konstatera att det finns en valmöjlighet, inte avgörande för bedömningen av de faktorer som varit vägledande för formgivarens val. På samma sätt saknar den påstådda intrångsgörarens avsikt relevans vid en sådan bedömning.

36 Vad gäller förekomsten av ett tidigare, numera utgånget, patent i det nationella målet och formens effektivitet för att uppnå samma tekniska resultat, ska detta endast beaktas i den mån dessa omständigheter gör det möjligt att visa de överväganden som har beaktats vid valet av form på den aktuella produkten.

37 Det ska under alla omständigheter understrykas att det, vid bedömningen av huruvida den i det nationella målet aktuella hopfällbara cykeln är en originell skapelse och således upphovsrättsligt skyddad, ankommer på den hänskjutande domstolen att beakta samtliga relevanta omständigheter i förevarande fall, såsom de förelåg vid utformningen av alstret, oberoende av yttre faktorer som hänför sig till tiden efter det att produkten skapades.

38 Mot denna bakgrund ska frågorna besvaras enligt följande. Artiklarna 2–5 i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att det upphovsrättsliga skydd som föreskrivs i dessa artiklar är tillämpligt på en produkt vars form åtminstone delvis är nödvändig för att uppnå ett tekniskt resultat i de fall då produkten utgör ett originalverk som är resultatet av en intellektuell skapelse, på så sätt att upphovsmannen genom denna form uttrycker sin kreativa förmåga på ett originellt sätt genom att göra fria och kreativa val så att formen återspeglar vederbörandes personlighet, vilket det ankommer på den nationella domstolen att pröva med beaktande av samtliga relevanta omständigheter i det nationella målet.

Rättegångskostnader

39 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

Artiklarna 2–5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället ska tolkas så, att det upphovsrättsliga skydd som föreskrivs i dessa artiklar är tillämpligt på en produkt vars form åtminstone delvis är nödvändig för att uppnå ett tekniskt resultat i de fall då produkten utgör ett originalverk som är resultatet av en intellektuell skapelse, på så sätt att upphovsmannen genom denna form uttrycker sin kreativa förmåga på ett originellt sätt genom att göra fria och kreativa val så att formen återspeglar vederbörandes personlighet, vilket det ankommer på den nationella domstolen att pröva med beaktande av samtliga relevanta omständigheter i det nationella målet.

Underskrifter